

Ruski blok poražen na seji odbora

Predlog glede ustanovitve balkanske komisije sprejet. Višinski obdolžil ameriškega delegata izsiljevanja

Lake Success, N. Y., 9. okt.—Člani političnega odbora skupne Zdrženih narodov so odobrili ameriški predlog glede ustanovitve posebne balkanske komisije za čuvanje in nadziranje severne grške meje kljub opoziciji Rusije in držav v njenem bloku. Akcija o ameriški zahtevi, naj skupščina spozna Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo za krive agresije proti Grčiji je bila odložena.

Predlog glede ustanovitve balkanske komisije je bil sprejet s 14 proti šestim glasovom. Devet držav, med temi Švedska, Norveška in Danska, se je vzdržalo glasovanja. Člani političnega odbora so odobrili tudi ameriški predlog, naj skupščina naslovi poziv Jugoslaviji, Bolgariji in Albaniji, naj kooperirajo z balkansko komisijo, z 39 proti šestim glasovom. Osem držav se je vzdržalo glasovanja.

Vse akcije političnega odbora mora odobriti skupščina. Goto-vo je, da bodo odobrene. Ameriški delegat Herschel Johnson je predlagal, naj balkanska komisija tvorijo reprezentanti petih veliš, Brazilije, Mehike, Holandije, Poljske, Avstralije in Pakistana. Diskuzije o predlogu se bodo vršile na današnji seji političnega odbora.

Glasovanje glede ustanovitve balkanske komisije je sledilo višinskih debat. Ruski pomožni zunanji minister Andrej Višinski je v svojem govoru obdolžil ameriškega delegata Johnsona strahopetstva in izsiljevanja. Do bil je besedo potem, ko je Johnson naznanil, da bo umaknil predlog glede obsodbe Jugoslavije, Bolgarije in Albanije v prilogi francoskemu predlogu, ki ne obsoja teh držav.

Višinski je dejal, da je ameriški predlog nedostojno konjsko mešetarjenje, nepošten, v nasprotju s pravi procedure in načeli čarterja Zdrženih narodov. V bistvu je ultimatum in žalitev ne samo treh balkanskih držav, temveč tudi vseh članov političnega odbora.

Tržške tajnice obsojene v zapor

Ameriški general bo prišel pred sodišče

Tri, 9. okt.—Tri tajnice ameriških in britskih vojaških častnikov so bile spoznane za krive, da so uporabljale svoje pozicije in čarljivost pri oddajanju kontraktov za javna dela tržškim gradbenikom. Sodišče jim je naložilo skupno kazen 13 in pol leta ječe.

Obsojene so bile Miroslava Strukelj, tajnica ameriškega generala E. H. Richardsona, bivše načelnika departmanta za javna dela; Anita Huebner, tajnica v ljubici britskega majorja J. R. Squiera; Adriana Luzatto, tajnica britskega stotnika D. A. Wilda. Prva je bila obsojena na štiri leta ječe in plačev 60.000 lir, druga na štiri in pol leta ječe in plačev 180.000 lir, tretja pa na pet let ječe in plačev 180.000 lir.

Angelo Ricci, glavni obtoženec, je dobil najtežjo kazen. Obsojen je bil na sedem let zapora in plačev 180.000 lir. Squiera in Wilda sta na obravnavi prilažila krivdo in obsojena sta bila na dve leti zapora vsak. General Richardson bo postavljen pred ameriško vojaško sodišče, ki mu bo naložilo kazen. On je obtožen, da je prejel 100.000 v zvezi s sklepanjem kontraktov z gradbeniki.

Padway, odvetnik ADF, umrl

Zadela ga je kap na konvenciji

San Francisco, Cal., 9. okt.—Joseph A. Padway, unijski odvetnik iz Milwaukeeja in zadnjih deset let pravni svetovalec Ameriške delavske federacije, je sinoči umrl v bolnišnici univerze Stanford. Nekaj ur prej ga je zadela kap, ko je govoril na konvenciji ADF.

V svojem govoru je napadel Taft-Hartleyev protidelavski zakon. Preden je končal, se je opotekel in beležke, katere je držal, so padle na tla. Posegel je po kozarcu vode in ga prevrnil, nakar se je zgrudil. Z odra je bil takoj odnešen in odpeljan v bolnišnico. Zdravniki so izjavili, da je kap povzročila njegovo smrt.

Padway je bil rahlega zdravja več mesecev. Zdravniki so mu svetovali, naj se ne udeležijo konvencije, a jih ni poslušal. William Green, predsednik ADF, je prekinil konvencijo, ko je Padwayja zadela kap.

Padway je bil rojen v Leedsu, Anglija. V Ameriko je prišel v mladih letih. Pravo je študiral na univerzi Marquette v Milwaukeeju. Izpit kot odvetnik je položil leta 1912. Isto leto je začel svojo kariero.

V politiki Wisconsin je bil najprej socialist, potem pa se je pridružil senatorju La Folletu, voditelju naprednega krila republikanske stranke, ki je pozneje postalo progresivna stranka. Za državnega senatorja je bil izvoljen l. 1925, naslednje leto pa je bil imenovan za mestnega sodnika. Pravni svetovalec ADF je postal leta 1938. Padway je bil ob smrti star 56 let.

Odpoklic britskih čet z Japonske

Canberra, Avstralija, 9. okt.—Avstralski vojni minister Cyril Chambers je naznanil, da bo Velika Britanija odpoklicala vse čete z Japonske. Kot vzrok je omenila visoke stroške vzdrževanja čet. Avstralija, bo tudi znižala število okupacijske armade na Japonskem.

Brezmesni dnevi bodo škodljivi

New York, 9. oktobra.—Patsy D'Augustino, predsednik Zveze malih trgovcev z živil, je dejal, da brezmesni dnevi bodo bolj škodovali nego koristili Trumanovemu programu glede varčevanja živil. "Ljudje so človeški," je dejal. "Prihajali bodo v mesnice ob pondeljkih in kupovali meso za terek, brezmesni dan. Popolnoma sem uverjen, da Trumanov program ne bo dosegel svojega namena."

ODBOR PRIPOROČA RAZPRŠITEV GLAVNIH AMERIŠKIH INDUSTRIJ

Washington, D. C., 9. okt.—Odbor za znanstvene raziskave je iz razloga možnosti atomske vojne v poročilu predsedniku Trumanu priporočil razpršitev glavnih in ključnih industrij. Načelnik odbora je John R. Steelman.

Odbor je tudi sugeriral revizijo vladnega znanstvenega programa. Predsednik Truman naj bi dobil večjo kontrolo pri izvajanju programa. Priporočal je tudi zvišanje plače znanstvenikov v vladni službi na \$15.000 letno. Sedanja plača je \$10.000.

Poročilo pravi, da 65 odstotkov kontraktov je v rokah desetih velikih industrijskih koncernov. Dobili so jih od armade, mornarice in letalske sile. Univerze, ki so udeležene v znanstvenih raziskavah, so dobile v tem letu \$20.000.000 od vlade. Vse univerze in industrije.

TRUMAN POSLAL SPOMENICO KONVENCIJI ADF

Apel za povečanje produkcije in podpiranje živilskega programa

JOHNSON OPLAZIL LOBISTE

San Francisco, Cal., 9. okt.—Predsednik Truman je naslovil poslanico konvenciji Ameriške delavske federacije, ki se je pričela v tem mestu zadnji ponedeljek, z apelom za zvišanje produkcije in podpiranje njegovega živilskega programa. Konvencijo je opozoril na kritično situacijo, ki ogroža blaginjo vsega sveta.

"Od lanske konvencije ADF se je uposlenost dvignila v ameriških industrijah," pravi poslanica. "Zvišane so bile tudi plače milijonom delavcem. Produkcija je dosegla visoko točko v mirnem času, toda treba jo je povečati, da bo zadostila vsem potrebam. Cene še vedno naraščajo in ogrožajo našo ekonomijo."

Na konvencijo je prišel Lee F. Johnson, podpredsednik splošne ljudske stanovanske konference. V svojem govoru je udrihal po lobistih zemljiških firm in jih obdolžil oviranja izvajanja stanovanskega programa.

"Republikanski kongres je demonstriral, da se ne briga za interese ameriškega ljudstva," je dejal Johnson. "Služi je onim, ki se igrajo z našo blaginjo. Lobisti zemljiških firm so nas s pomočjo kongresa porazili. Celo predsednik Truman je označil lobiste za škodljive elemente."

Johnson je pozval uradnike unij ADF, naj pritiskajo na kongres za sprejetje stanovanskega načrta, čigar avtor je senator Wagner, demokrat iz New Yorka. Napovedal je, da bo hiše, ki so bile prodane vojnim veteranom in delavcem, moral prevzeti Stric Sam, ker ne bodo mogli veterani in delavci zmagovati obveznosti in plačevati mesečnih obrokov.

Gradnja letalskih baz v Alaski

Zaščita pred možnim napadom

Washington, D. C., 9. okt.—Amerika gradi obrambni sistem v Alaski v interesu svoje zaščite. Ta sistem vključuje verigo letalskih in mornariških baz.

Dve veliki letalski bazi sta že dograjeni. Ena je v bližini Fairbanksa, druga pa v bližini Ladda. Obe bosta služili največjim bombnikom ameriške letalske sile. Za konstrukcijo baz je bila potrjena vsota \$55.000.000.

Nadaljnje baze bodo zgrajene pri Fort Richardsonu, Elmendorfu, Nenani, Adaku in v drugih krajih. Amerika in Kanada, ki sta sklenili obrambno pogodbo v vojnem času in je še v veljavi, bosta skupno gradili baze pri Point Barrowu, zalivu Cambridge, jezeru Campbellu in na južnem obrežju otoka Viktorija. Namen je zaščita pred možnostjo napada preko severnega tečaja in Arktičnega morja.

Kanadski mornarji zapretili s stavko

Vancouver, Kanada, 9. okt.—Mornarji na potniških in tovornih parnikih so zaprtili z oklicem stavke. Ako bo izbruhnila bodo vsi parniki obdržali v lukah. Mornarji, člani unije Ameriške delavske federacije, zahtevajo zvišanje plače za deset odstotkov.

Lovett lopnil v kominterni

Njen namen je preprečenje ekonomskega okrevanja

Washington, D. C., 9. okt.—Državni podtajnik Robert Lovett je podal izjavo z ostro obsodbo komunistične internacionalne, ki je bila oživiljena na konferenci reprezentantov komunističnih strank v devetih evropskih državah. Konferenca se je vršila v Varšavi, Poljska.

Lovettova obsodba je bila prvi ameriški odmev na oživiljenje internacionalne. On je dejal v izjavi, da je namen kominterne preprečenje ekonomskega okrevanja Evrope.

Reprezentanti komunističnih strank so po zaključanju konference v Varšavi objavili deklaracijo z obsodbo načrta ameriškega državnega tajnika Marshalla in ameriškega imperalizma.

Vsebinsa Lovettove izjave se glasi:

"Državni department je skrbno pregledal poročila, objavljen v ruskih listih, nanašajoča se na konferenco reprezentantov devetih komunističnih strank na Poljskem, kakor tudi zaključek o ustanovitvi komunističnega informacijskega biroja v Belgradu. Vzel je na znanje dejstvo, da so se konference udeležili člani vlad gotovih držav, med temi sovjetske vlade. Izdali so manifest z ostro kritiko ciljev in namenov ameriškega in britskega ljudstva v drugi svetovni vojni.

Dokumenti varšavske konference govore sami zase. Stranke in vlade, spojene s tem programom, so razkrile svoje namene. Ti so preprečenje ekonomskega okrevanja Evrope. Ljudstva v Evropi, ki se bodo dala zapeljati in sprejela laži in obrekovanja, bodo morala prevzeti veliko odgovornost. Evropa ne bo okrevala, temveč vržena v ekonomsko nearečo, če bo sprejela koncepte in ideje varšavske konference. Ameriško ljudstvo mora ostati hladnokrvno, da si bo lahko ustvarilo pravilno sodbo. Amerika ne sme kreniti z določene poti, po kateri koraka."

Lovett je dejal, da sedanji razgovori o Marshallovem načrtu se gladko razvijajo. Državni department bo podvzel potrebne korake glede ameriške pomoči zapadni Evropi, preden bo kongres odobril Marshallov načrt.

JEKLARSKA INDUSTRIJA KLJUČ DO MOGOČNOSTI SOVJETSKE UNIJE

Washington, D. C., 9. okt.—Mnenje ameriških uradnih krogov, ki motijo razvoj industrij v Rusiji, je, da njena industrijska in vojaška močnost v bodočnosti zavisi od jeklarske industrije, ki je bila težko prizadeta v vojnem času. Oni sodijo, da bo vzelo najmanj 15 let, preden bo Rusija lahko zadostila vsem zahtevam v produkciji jekla in železa.

Pregled ameriških opazovalcev razkriva, da vse vodilne ruske industrije zahtevajo rekonstrukcijo in rehabilitacijo. Potrebne bodo ogromne količine jekla in železa za povečanje produkcije.

"Ruska jeklarska industrija, od katere se pričakuje dotok kovin za intenzivno rehabilitacijo, je bila najbolj prizadeta v vojni," je rekel L. M. Herman, uradnik v trgovinskem departmentu. "Ekonomska rehabilitacija bo v velikem obsegu zavisela od restavriranja produkcije jekla in železa v prihodnjih letih. Dve tretjini ruskega železa in premoga, ena tretjina industrij in dve tretjini zmogljivosti jeklarske produkcije so v pokrajinah, katere so Nemci invadirali v prvih mesecih vojne. Te so bile najbolj prizadete."

Nemci vidijo vojno med Rusijo in Ameriko

Manjšina trdi, da je konflikt neizbežen. Znanstveniki v ruski službi

Berlin, 9. okt.—Mnogo prebranih Nemcev je prišlo do zaključka, da bo Rusija porazila Ameriko v tretji svetovni vojni. Uverjeni so, da je konflikt med njima neizbežen in da bo izbruhnil prihodnje leto ali l. 1949. Ti zastavljajo svoj denar, svobodo in življenje na izid konflikta.

To je mnenje manjšine. Večina Nemcev sovraži ruske boljševike in upa, da bo Rusija poražena v vojni z Ameriko. Po sodbi Američanov se manjšina Nemcev moli, to da med oni-

mi Nemci, ki so se postavili na stran Rusije, je mnogo znanstvenikov in politikov.

Pregled raziskave so ugotovile, da oni Nemci, ki stavijo na Rusijo, niso bedaki, čeprav podcenjujejo mogočnost Amerike. Naslednja dejstva so bila odkrita:

Sovjeti morda še nimajo atomske bombe, toda znano je, da so s pomočjo nemških znanstvenikov iznašli in razvili nova in strahovita orožja in da so v tem oziru prekosili Ameriko.

Washington podcenjuje potencialnost ruskih industrij za vojno. Med Nemci v ruski službi so odlični znanstveniki, raziskovalci in inženirji. Dokazi so, da so stopili v službo Rusije prstovoljno. Sorodnikom v Nemčiji pišejo, da se bodo vrnili domov leta 1948 ali leta 1949, ko bo Rusija porazila Ameriko.

Med nemškimi politikmi, ki vidijo zmago Rusije v vojni z Ameriko, so oni, ki imajo pozicije v administracijah v ruski okupacijski coni in voditelji komunističnih grup v ameriški, britski in francoski okupacijski coni.

V Rusiji je več bivših nemških generalov in feldmaršalov. Med temi je bivši feldmaršal Paulus, čigar armada je bila poražena pri Stalingradu, in general Seydlitz in Wagner. Koliko bivših nemških vojaških častnikov je v ruski armadi, je stvar ugibanja.

Byrd proti zaprav- ljanju dolarjev

Intervencija v Grčiji in Turčiji kršenje načel

Washington, D. C., 9. okt.—Senator Byrd, demokrat iz Virginije, je ostro obsodil trošenje ameriških dolarjev za pomoč zapadni Evropi in naglasil, da niso združili za vse bolezni sveta.

"Štirinajst let že kongres sprejema zakone v atmosferi nujnosti in kriz," je dejal Byrd. "Kongres sploh ni mogel izreči pravilne sodbe o važnih zadevah. V zadnjih dveh letih je Amerika potrošila skoraj dvajset milijard dolarjev za pomoč drugim državam. Naše ljudstvo mora vedeti, ali je potrošnja teh milijard sploh kaj prispevala k svetovnemu miru in varnosti. Ako ni, mora biti ameriško ljudstvo informirano o vzrokih."

Byrd je pozval Trumanovo administracijo, naj poda točno sliko ljudstvu o mednarodni situaciji. Točne slike sploh ni dobilo po zaključanju vojne v Evropi in na Pacifiku.

"Priznati moramo, da Amerika ne more in ne bo rešila svetovnih problemov," je rekel Byrd. "Dokazano je, da celo v Veliki Britaniji ni zapravljanje ameriških dolarjev rešilo problemov. Ameriška intervencija v Grčiji in Turčiji je odprto kršenje temeljnih načel organizacije Zdrženih narodov. Nobena država nima pravice do intervencije brez odobritve te organizacije."

Ker je Amerika podvzela samovoljno akcijo v Grčiji in Turčiji, kako moremo mi, obsojati slične akcije, ako bi jih podvzela Rusija ali druge države? Amerika nudi Grčiji in Turčiji finančno in vojaško pomoč na podlagi Trumanove doktrine, katere cilj je zavezitev komunizma. Jasno je, da ta cilj ne bo dosežen."

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co. \$8.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.
Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Odmev na Trumanovo doktrino

Ameriška politika trde pesti, ki je zadnjega marca porodila Trumanovo doktrino, slednja pa Marshallov plan, je zdaj dobila odmev v formiranju nove komunistične fronte v Evropi. Organi javnega mnenja v tej deželi sicer pravijo, da je bila obnovljena kominterneta (komunistična internacionala), s katero se bo Sovjetska unija zopet vrgla na podžiganje svetovne revolucije, toda Ivo Mihačič, predsednik odbora za zunanje zadeve narodne stranke (katoliške) v Čehoslovakiji pa je krstil to komunistično fronto za "internacionalo nacionalizma," kakor čitamo v New York Timesu. Ta dva nazora sta si v kompletnem nasprotju.

Mnogi publicisti in komentatorji zdaj sploh ugotavljajo, da kominterneta nikdar ni bila razpuščena, marveč je Stalin leta 1943 zapadni svet, predvsem pa Roosevelta in Churchilla le potegnil za nos. Pravijo, da je kominterneta ves čas delovala podtalno. Dokazov, ki bi držali, seveda ne navajajo, ker jih nimajo. Vse je le ugibanje in časnarsko klevetanje.

Da je bila kominterneta leta 1943 formalno razpuščena, o tem ni nobenega dvoma. Z razpustom njenega aparata so bile zrahljane vezi med Moskvo in komunističnimi strankami po vseh deželah, niso bile pa pretrgane. Najbolj so se te vezi ohranile med Moskvo in deželami z močnim partizanskim gibanjem, ki se je postavilo na čelo osvobodilne borbe, kot na primer v Jugoslaviji. Ampak s temi osvobodilnimi gibanji, ki so vodila odprto borbo proti skupnemu sovražniku, so skušale upostaviti vezi tudi zapadne sile, Amerika in Anglija in v tem tudi več ali manj uspele. Toda na Balkan si je odprla pot Moskva, in sicer deloma iz razloga, ker so ljudske množice pričakovale rešitve predvsem od rdeče armade in deloma vsled tajnih zaključkov in sporazumov na konferencah v Teheranu in Jalti. V vseh ostalih državah pa so bile komunistične stranke po razpustitvi kominterne prepuščene samim sebi, svojim lastnim direktivam. Toda to ne pomeni, da tudi po tem dogodku niso skušale služiti ciljem sovjetske zunanje politike, kajti v Rusiji so še vedno vidile očetnjavo proletarske revolucije, domovino socializma in komunizma in jo doledno zagovarjale in branile. V tej svoji vlogi so komunisti postali tudi skrajno oportunistični in če je potrebna nanesla, tudi "ultrapatriotični". Temu smo bili priča tudi v Ameriki.

Po osvoboditvi, ki je prišla po skrahanju nazijske Nemčije, so se iz Rusije vrnili v svoje rodne dežele tudi mnogi vodilni komunisti, ki so bili tam v službi kominterne ali pa so tja zbežali v dobi Hitler-Stalinovega pakta. V Bolgarijo se je na primer vrnil Georgij Dimitrov, v Italijo Togliatti, v Francijo Duclos, prav tako cel štab poljskih, čeških, rumunskih, ogrskih in tudi nemških komunistov. Vsi ti ljudje so po povratku prevzeli vodilna mesta v svojih reorganiziranih strankah in v sovjetski sferi tudi v novih levičarsko usmerjenih vladah. Sicer so bili v koalicijskih vladah tudi v Franciji in Italiji, toda so bili pred nekaj meseci na pritisk ameriške diplomacije potisnjeni iz njih. Po osvoboditvi so reorganizirane komunistične stranke v vseh državah navezale ozke stike z Moskvo, toda posamezno, ne skozi kakšno kominterneto.

Zdaj so se vse te komunistične stranke—ruska, poljska, čehoslovanska, ogrska, rumunska, bolgarska, jugoslovanska, italijanska in francoska—povezale v novem tako zvanem informacijskem biroju s sedežem v Belgradu. Od kje je prišla iniciativa za ustanovitev tega biroja, javnosti ni znano. Možno je, da ni prišla iz Moskve, marveč iz Belgrada ali Varšave. To seveda ni važno. Važnejše je dejstvo, da je v Evropi prišlo do ustanovitve te komunistične fronte. Važno so tudi vzroki, ki so ji dali življenje.

In vzroki, ki so tej fronti dali življenje, so predvsem v Trumanovi doktrini, v ameriški zunanji politiki, ki je na eni strani okovana z železno pestjo, to je napram Rusiji in njenim satelitom, na drugi pa nadvse generozna in napram zapadni Evropi, Grčiji in Turčiji nastopa v vlogi bogatega Miklavža. Taka politika mora na eni strani seveda roditi odpor, velika nasprotstva, na drugi pa razklati Evropo in tudi svet na dva sovražna si tabora.

Seveda gre tukaj za kontrolo Evrope, ki je že sedaj presekana na dve sferi. Zadnjih 150 let je Evropa do neke mere kontrolirala Velika Britanija s svojo politiko ravnotežja sil. V popolnem pomenu besede Evrope faktično ni nihče kontroliral, kajti nobena kontinentalna sila ni bila dovolj močna, za kar je skrbela Anglija. Po prvi svetovni vojni je to dominacijo skušala dobiti Francija, ki je proti Nemčiji razvila razne politične in vojaške zveze—s Poljsko, Čehoslovasko, Jugoslavijo, kakor tudi z Rusijo. Pod njeno patronažo se je ustanovila tudi tako zvana podonavska zveza med Čehoslovasko, Jugoslavijo in Rumunijo, prav tako tudi balkanska zveza. Vse te zveze so bile ohlapne in so se potrgale, kakor hitro se je nad Evropo začel dvigati nacifasizem.

In da se je ta pošast začela dvigati nad Evropo, je bila v veliki meri kriva Anglija, ki je postala ljubosumna na Francijo in pričela izpodkopavati njen vpliv in moč s tem, da je pričela podpirati Mussolinija in Hitlerja. To se je pokazalo v Mussolinijem napadu na Etiopijo, ko bi ga bila Anglija s svojo mogočno vojno mornarico lahko ustavila, ako bi ga bila hotela. Ampak angleški imperialisti so smatrali, da je bolj važno, da se s tistim incidentom potrdi peroti Franciji z ojačanjem fašistične Italije. Se bolj konkretno pa je Anglija to pokazala v španski civilni vojni, v kateri je s svojim faranin neintervencijskim londonskim odborom prepredila vsako zunanjo pomoč španski legalni lokalistični vladi. Zmaga španskega klerofasizma ni pognala samo nov greben Mussoliniju in Hitlerju, marveč tudi Francijo popolnoma oslabilo.

Prav tej angleški politiki ravnotežja sil se je imel Hitler največ zahvaliti, da si je zlahka začel podjarmiti vso Evropo, prišel do Leningrada, Moskve in Kavkaza. Sovjetska Rusija, ki je v zadnji vojni doprinesla največje človeške in materialne žrtve, se je iz vsega tega toliko naučila, da je s strani Amerike in Anglije na tajnih konferencah v Teheranu in Jalti dobila sankcijo, da po po-

Obiskovalec ni gledal Slovenski dom skozi prava očala

Hudson, Wyo.—Že dolgo se nisem oglašil v Prosveti. Vreme imamo lepo in farmarji so do sedaj že vse pridelke lepo pospravili. Kadar ni vetra, imamo pa še bravo vročino.

Čitam dopise v Prosveti in Novi Dobi in najdem v njih marsikaj zanimivega. Mary Bernik iz Detroita je poročala, da je nameravala iti k nogam v nebesa. Lo počasi, Marie! Kadar nam bodo dušni pastirji povedali, kje je tista pot, ki pelje v nebeško kraljestvo, se ti bom pa še jaz pridružil, da ti ne bo dolgčas, do tedaj pa ti želimo še mnogo zdravja in veselja!

V Prosveti z dne 22. septembra je imel dopis John Thaler iz Chicaga. Slovenski dom v Rock Springsu je opisal kot revno in zapuščeno poslopje. Hm, do sedaj še ni noben obiskovalec kaj takega zapisal, pa so bili tukaj že razni predsedniki, tajniki in tudi druge ugledne osebe. Leta 1944 so bili tukaj delegati ABZ in sleherni je dejal, da ima naše mesto lep Slovenski dom. Ne vem skozi kakšna očala je John gledal Slovenski dom, da se mu vidi starinski? Naj povem Johnu, da smo morali leta 1913 odšteti \$9,000, zboljšanje spodnjih njih prostorov pa nas je stalo lansko leto nadaljnjih \$8,000, torej skupaj \$17,000. Torej poslopje, ki je stalo toliko denarja, se njemu vidi revno in zapuščeno!

Ceprav ne živim že nekaj let v Rock Springsu, poprej sem živel tam 40 let, se mi vseeno vidi neumno, ako nekdo izreče take opazke o tamkajšnjem Slovenskem domu. V Ameriki je veliko večjih in lepših slovenskih naselbin, pa nimajo tako lepega poslopja, ki je bilo postavljeno z delavskimi žulji.

Glede napredka pa Johnu Thalerju v brk povem, da smo bili v Slovenskem domu vsi enako napredni, to pa vsled tega, ker dom spada vsem tukajšnjim društvom, pa naj bo katoliško ali pa liberalno, zato smo lahko vzajemno delali za dom in cerkev. O domu lahko rečem, da je naš, o cervi pa ne morem tega reči, kajti je škofova, dolžnost vernikov pa je, da jo snažijo in oskrbujejo.

John Pintar.

Smrt člana SNPJ

Linden, N. J.—V New Yorku je umrl Anton Mokše, naš dolgoletni prijatelj. V mesecu maju mu je umrla žena. Pokojnika zapuščata hčerka in sin, oba poročena.

Z Mokševe družino se poznamo že od leta 1920. Njegova žena je prišla tedaj skupaj z mojo hčerko iz stare domovine, in sicer iz Leobna, Štajersko. Pokojni Anton je svoj čas živel v Thomasu, W. Va. Tam so slabo delali prav tedaj, ko je prišla njegova žena iz Evrope. Zelo ga je skrbelo, ker je slabo služil, družinica pa je potrebovala obleke in hrane.

Njegova žena je bila še zelo mlada in odpravila se je v službo v New York. Bila je večja nemškega jezika, kar ji je pomagalo v službi. Tedaj je Anton prišel k nam in me vprašal, če bi vzela njegovo hčerko k sebi, kajti on je bil bolan in je moral v bolnišnico v Cumberland, Md., ker ga je zelo mučil revmatizem.

Deklica je ostala pri nas in jaz sem skrbela za njo kot za svoje tri otroke. Pošiljala sem jo vsak dan v šolo. Njena mati mi je tedaj večkrat pisala iz New Yorka, in sicer v nemščini. Njen soprog je tedaj ležal v bolnišnici tri mesece. Ko je končno prišel iz bolnišnice, je žena preskrbela stanovanje v New Yorku in na spomlad 1921 so se preselili v veliki New York, nakar je prišel iz Evrope še sinček.

Pokojnik je umrl največ od žalosti, kajti z ženo sta se zelo

razu nacistične Nemčije napolni vakuum po vsem Balkanu izven Grčije in zapadno do črte Trst-Stettin, kakor tudi okupira velik del Nemčije. (Pride še.)

Glasovi iz naših naselbin

Bergerjevo poročilo iz Jugoslavije

II

Hvar, 27. sept. — V Celju smo se ustavili v hotelu Evropi, kjer smo obedovali, toda brez piva. Povedali so nam, da ne bo piva v Celju tri mesece. Celje je bilo zelo porušeno, toda so ga dosedaj že popravili okrog 30 odstotkov. Je res žalosten pogled na porušeno zidovje brez streh! Delajo vsepovsod in popravljajo v kolikor hitro je mogoče.

Celje je staro mesto in šteje sedaj približno 17,000 prebivalcev. Ima osem večjih tovarnih in nekaj manjših. Izdelujejo emajlirano posodo, tekstile, kemikalije, v cinkarni izdelujejo cinkovo belilo (white lead), dalje je tovarna za sadne soke in marmelado. "Aero", tovarna barvil, specializira s papirjem za kopiranje (carbon paper) in s trakovi za pisalne stroje.

V gradnji so tri velike stavbe, ki bodo služile kot centralna bolnišnica za spodnje Štajersko. Pričakuje se, da bo ta velika bolnišnica v l. 1948 že kompletno opremljena.

V Celju je bilo poprej okrajno glavarstvo, sedaj pa je v Trbovljah. Iz Celja smo se odpeljali v Laški trg, kjer so zgradili eno najmodernejših pivovaren v Jugoslaviji. Prejšnja Kukcova tovarna sedaj izdeluje nekaj drugega, a sem pozabil kaj. Tudi v Laškem trgu ne bodo imeli tri mesece trga.

Iz Rimskih toplic smo zavili čez Dol v Hrastnik, kjer se ustavimo pod "Skalo". Ko se odpravljamo, pa naprej skozi Sv. Mark v Trbovlje. Lahko bi se peljali tudi za Savo, toda cesta čez hrib je bolj romantična. Zahvalil sem se šoferju Ludviku Dolancu, ki je "zauber fant" in skoraj bolje vozi kot bi jaz sam. On se je meni zahvalil, ker je imel "good time" in pa za pare!

Dne 19. septembra sva se odpeljala z osebnim vlakom v Zidani most. (Brzci sedaj v Trbovljah več ne ustavijo.) Tam sva brzeca čakala tri ure, da naju popelje v Split. Ogledala sva si še enkrat podrti hiše in šla tudi v 2 km oddaljene Rače, da ubijeva čas. Ob 19. uri dobiva v Zidanem mostu brzec in direkten vagon iz Prage v Split. Vozili smo se skoraj 14 ur čez Dinarsko gorovje; žalostne pokrajine — samo kameenje in revne vasi! Ker se ljudje ne morejo sami preživljati, jih vlada podpira in jim gre na roke v kolikor ji je pač mogoče.

V Splitu sva bila 26 ur in si ogledala mesto, v kolikor nama je bilo mogoče. Na Titovi obale sleherni zaveden Slovenec prišel pogledat to krasno dramo. Priredba se bo vršila v nedeljo, 26. oktobra, v Slovenskem narodnem domu v La Sallu.

Naj še omenim, da se je v zadnjem mojem dopisu malo poigralski škrt. Zapisal sem, da vabim rojake iz Oglesbyja, Peruja, De Pueja, a mesto Peru se je spremenilo v "Bene", seve, mesta s takim imenom pa tukaj ne poznamo. Torej na gotovo svidenje v nedeljo, 26. oktobra, začetek ob treh popoldne.

Mati Vogrich.

Ameriške žene in dekleta so v velikem boju s lastniki oblačilne industrije in tekstilnimi magnati, ki jim skušajo na vsak način valiti dolga krila. Upirajo se, ker bi morale zavreči svojo obleko, vredno več milijard dolarjev. Za "free enterprizerje" bi bil izredno dober bisnis, ako se jim ta poteza posreči — popolna sprememba mode. Na sliki je videti srednješolke iz Dayton. O., ki eni svojih kolegij režejo dolgo krilo v protest proti novi modi.

J. F. Durn, tajnik 48 SANSa.

Vabilo na vinsko trgatev

Broughton, Pa. — V naši naselbini je po navadi. Imamo še vedno precej zalih vdov, ki odtehtajo devet mladih deklet. Sedaj prirejajo po vseh slovenskih naselbinah priredbe in tako bo priredil vinsko trgatev tukajšnji Slovenski narodni dom dne 18. oktobra.

Kakor vsakikrat, tako tudi sedaj vabimo vdovce, da se udeležijo vinske trgateve, zaeno pa se prepričajte, da smo vdove še vedno lušne in korajžne. Plesali bomo tako, da se bo vse kadilo. Le pridite, zabave bo dovolj za stare in mlade. Na veselo svidenje! (Pravljica o kmečkem fantu, ki je metal po dekletih kostrunce oči mesto svojih, je bila že velikokrat povedana, zato je nismo priobčili.)

Anna Grobin.

Ponovno vabilo na igro Sin

La Salle, Ill. — Že zadnjič sem napisal dopis, v katerem sem vabil vse tukajšnje rojake in iz okolice na igro Sin, s katero bodo gostovali čikaški rojaki za našo podružnico 49 SANSa. Naši rojaki vedo, da je ves dobiček namenjen v blag namen, zato sem prepričan, da bo

Na sliki je videti trojico Radiševih plesne skupine, ki bo z umetniški plesi nastopila na banketu, ki ga priredi Ameriški slovenski kongres 12. okt. v New Yorku v priznanje senatorju Pepperju iz Floride za njegove simpatije do Slovanov.

li je bila zvečer gneča; ljudje, zaljubljeni in nezaljubljeni, so se setali gor in dol. Obalo krasijo krasne vrste palm. Povsod so svetle plinske in električne svetilke in proti večeru je bilo vse na sveže poskropljeno. Voda pri obali je pa polna nafte in umazana, kar neprijetno učinkuje, dočim je ob obali otoka Hvara voda čista in prozorna in polna rib.

V Splitu sem opazil cele vrste ljudi, ki so čakali pred trafikami, da si kupijo cigarete. V vsaki ulici je najmanj ena trafika. Na trgu prodajajo sadje in zelenjavo ter stare obleke in cunje, kot na ulici Maxwell v Chicagu. Prodajajo tudi stvari, katere ne bi pri nas pobral niti cunjar.

Spala sva v hotelu Central, jedla pa sva v hotelu Belle View, ki je državna lastnina. Hrana je bila zelo okusna in poceni. — V nedeljo dopoldne pa sva se odpeljala s parnikom "Makarska" na otok Hvar. Voznja je bila prijetna in je trajala dve uri in pol. Za II. razred za osebo stane 45 dinarjev. Tu sva se nastanila ob obali v hotelu Kovčič. Soba in hrana stane 170 dinarjev na dan za osebo. Vozita vsak dan dva parnika, eden iz Splita, drugi pa iz Dubrovnika, tako da je vselej živahno na obali. Drugače pa je mirno in po kosilu gre vse spat, še hoteli zapre svojo gostilno in restavracijo. Vreme je še vedno lepo in voda topla.

En dan se kopava zjutraj, drugi dan pa proti večeru. Ob desetih zvečer pa se že prične politijska ura in vse gre počivati, elektrika pa ugasne po vsem mestu do drugega večera. Je zelo pripravno, ker ni treba rabiti nobenega "switcha". Ribarji jemo tudi po dvakrat na dan, večeraj pa je bil petek, pa smo morali jesti meso. Saj veste, kako je to nerodno za nas katoličane...

Hvar je staro zgodovinsko mesto in leži na otoku Hvaru, ki je 33 km dolg in ima približno 30,000 prebivalcev, dočim mesto Hvar šteje 1,500 duš. Na otoku raste grozdje, fige, olive, oranže, limone, pomaranče, rožiči (St. John's bread) in na tone rožmarina ter druga dragocena zelišča. Rožmarin pobirajo vsako drugo ali tretje leto in ga distilirajo. Združene države so glavni odjemalec. Rožično drevo pa je letos pozbeleženo, vzelo leto ali dve, da bodo mladiki zrastle in rodile. Rožiče pridelajo do 20 vagonov na leto. Tu so krasne vile in več hotelov. Moderno urejeno kopalnice je pred parkom in v njem vse polno klopi. Letos je bilo tu zelo veliko turistov, posebej članov raznih sindikatov (unij), kateri se vozijo za polovično voznino, v hotelih (državnih) imajo pa 25% popusta. Heroji-partizani pa imajo baje enomesečni dopust, pristo vožnjo in hrano, kakor tudi vsa hotelska postrežba. To je že nekaj!

V mestu na griču je trdnjava iz španskih časov, katero sva si ogledala od zunaj in znotraj. Vhod je najmanj 10 metrov do vrha, kateri je imel tri zaporedna vrata in zapehe. Znotraj pa je veliko dvorišče in mnogo sob ter prostorov. Nad vratmi je vklesano MCDIII, kar bi značilo 1403. Te črke pa niso popolnoma jasne, ker so nekoliko poškodovane. Je pa menda resnica, da je to najstarejša trdnjava na Balkanu. Ima dva zida, ki sezata v vznožje mesta.

Na gori izven mesta pa je trdnjava iz Napoleonovih časov, kamor pa nisva utegnila splezati, pa tudi vojaška straža je gori. Dosti za danes. V popoldne, 29. septembra, se bova odpeljala v Dubrovnik, kjer sva si rezervirala sobo v hotelu Argentina. Pozdrav vsem čitateljem Prosvete in na svidenje!

(Konec)

Paul Berger.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVEZDOVE

TONE SELISKAR

(Nadaljevanje)

10

PAVLEK POSTANE OBVEŠČEVALEC

Po veliki poti je ponoči nekdo potrkal na okno Pavlekovih bajte. Oče se je prestrašil, pa je vendarle stopil na prag in vprašal v noč: "Kdo je?"

"Nič se ne boj, Blaž, jaz sem, France!" je dejal prišlec.

In v izbo, v kateri je mati že prižgala svečo, je stopil v resnici sosedov France, o katerem je nekaj mesecev ni bilo ne duha ne sluha. Kajpak, da so se ga zato vsi silno razveselili. Prav nič se ni bil spremenil, le obraz je imel bolj čvrst nekako in bolj odločen, malce zaraščen in na glavi je imel partizansko z rdečo zvezdo. Puška mu je visela na rami, za pasom dve bombi in stopil je v hišo mirno in veselo, kakor če bi prišel v mirnem času na Kalu sosed obiskat.

"France, France, partizan France!" ga je ogovarjala mati kar venomer, ko mu je stiskala roko in se ga nagledati ni mogla. "Pa ni nevarno tako sam hoditi, ko je vsepovsod polno sovražnikov?"

France se je nasmejal tem besedam, bil je utrujen in lačen, zato je mati brž v peči zažgala in pristavila mleko na ogenj ter vode za žgance. Pavlek si je na peči mencil oči, začuden je gledal navzdol, ko pa je spoznal Franceta, je vzkliznil od veselja, skočil navzdol s peči in se mu zakadil okoli vratu. Že je snel partizansko z glave in jo zamaknjeno ogledoval.

"Mi nevarnosti ne poznamo, Marjeta," je dejal France na njene besede. "Temna noč me skriva in varuje. Kajpak, za vas je bolj nevarno, če bi zvedeli, da ste skrivali partizana v svoji bajti!"

"Tudi mi se nič ne bojimo!" je hrupno zatrdil Pavlek. "No, ti partizan, povej nam brž, kako se borite!"

"Ne bodi nestrpen, Pavlek, poglej kako je utrujen in lačen!" ga je mirila mati. "Počakaj, da se bo najedel. Vsak čas bodo žganci kuhani in mastno ti jih bom zabelila, France. To so še ocvirki s Kala, teknil ti bodo!"

"Kako žive moji?" je vprašal France. "Spodaj okraj cerkve prebivajo in žive tako kot vsi begunci. Ampak lačni niso, tudi zebe jih ne. Pogumni pa so, kar naprej verjejo v našo zmago, le skrbijo jih, ker se toliko časa niso nič oglašali. Fašisti vedno razlagajo, da so že vse partizane polovili in uničili. Mar jih ne boš obiskal?"

"Ne, nimam časa in nočem vse svoje drage izpostavljati nevarnosti. Tebe pa prosim, Marjeta, da jim boš nesla moje vroče pozdrave. Nihče ne sme vedeti, da sem bil v Svetem Križu. Poslali so me semkaj... No, o tem bomo govorili, ko se bom žgancev napokal. Pretenano mi kruli."

Potegnil je skledo k sebi in je otepal žgance s takšnim veseljem, da ga je bilo kar lepo gledati. Še Pavleku so se sline pocedile in čeprav je bilo sredi noči, mu je mati prinesla žlico in ga bodrila:

"Le zajemi, Pavlek, saj jih je zunaj še zvrhan lonec!"

"Prihajam z Notranjskega, da pripravim pot naši četi v te kraje. Tu še nismo rogovilili. Na

Kal mislimo iti pogledat, kako se kaj Kočevarji obnašajo po naših domačijah."

"To bo pa huda tvegana stvar! Mar bo borba?"

"Kajpak, kako pa si morete misliti partizana brez borbe? Tega smo se zdaj že tako privadili, da brez borb sploh ne moremo živeti. Povsod iščemo sovražnika in ga bijemo. V začetku, ko nas je bila samo peščica, nam je huda predla, ker nismo imeli orožja. Pa tudi ljudstvo, saj veš, Marjeta, je sprva gledalo na našo borbo bolj od strani, zdaj pa nam je naklonjeno in nas podpira, razen zaslepljenec, zagrizencev in strahopetcev. Zdal nas je vsak dan več, vedno več imamo orožja, ponekod smo že pregnali fašiste. Na Kočevskem imamo že kar svojo republiko, kjer obdelujemo svoja polja. O, zdaj gre imenitno!"

"Pa si bil že kdaj v smrtni nevarnosti?"

"V vsaki borbi. Toda fašisti niso hrabri vojak. Napadejo nas le, če jih je stokrat več, kakor hitro pa jurišamo, beže, kar jih nesejo nože."

"Ali si se že kdaj pokesal, da si postal partizan?" ga vprašuje mati. "Saj hudo trpite, večkrat ste lačni ko siti, prezbate, slabo ste oblečeni..."

"Nikdar se nisem pokesal. Vsi, kar nas je zgoraj, smo ponosni, da smo partizani. Naše življenje je res trdo, toda mi vemo, zakaj trpimo in v kakaj se borimo. Komandant naše čete je izgubil v borbi že dva sina, pa ga ni zlomilo. In takšni smo vsi, po njem se ravnamo in če bi bilo treba jutri umreti za to našo veliko pravično stvar, bi umrli brez bojazni!"

Pavlek je kar požiral njegove besede. Obesil se je s pogledom v njegov obraz in ko je France pripovedoval, kako so partizani napadli fašistično postojanko na Kočevskem, jo iznenadili, fašiste pobili, postojanko pa zažgali, je kar hlipal od navdušenja. Živo si je vse to predstavljaval in v srcu mu je rasel drzen sklep. Že večkrat je nameraval na skrivaj v gozdove, toda preveč je bil navezan na mater in na očeta, da bi kar tako pobegnil kakor tat. Zdal pa je sklenil, da bo govoril z materjo o tej stvari ob prvi priliki, pa naj se zgodi karkoli. Kakor nalašč ima zdaj Franceta pri roki. Ta mu bo pomagal. Morda ga celo s seboj vzame...

"Kako je z belo gardo, France?" ga je vprašal oče. "Pri nas se nič kaj ne ogrevajo zanjo." "Izvajalci se povsod najdejo in tako so se tudi pri nas. Mnogo škodo nam napravijo, kar pa je najhujše, ljudstvo so razdelili v dva tabora. Izdajalec je hujši od sovražnika. Sovražnikov vojak se pokorava ukazom svojih poveljnikov in je takorekč primoran biti naš sovražnik. Izdajalec pa je prostovoljen ubijalec svojih lastnih krvnih bratov in v vseh časih je bil vedno najostudnejši izrodek vsakega naroda. Vse pošteno ljudstvo ga je sovražilo. Ropar in tat nista tako zasovražena pri narodu kakor izdajalec. Belogardisti so sprejeli od sovražnika orožje. Mnogi naši duhovniki, ki so nam s prižnice prikazovali Judeža Iškarijota kot najboljši zavrnjenega človeka vseh časov, ker je izdal svojega gospoda, zdaj navdušeno pridigajo proti nam in so postali najbolj goreči pristaši bele garde. Toda tudi to bo enkrat hudo mačevano, kajti noben greh, noben zločin ne ostane nikdar nikoli neznan!"

(Dalje prihodnjič.)

logu smo torej morali počakati, kajti tja smo prispeli že okrog enih. Tedaj je sledilo umivanje, kopanje, preoblečenje, ker je vsak hotel priti domov lep in čist. AFŽ iz Zaloga nam je medtem prinesla polne jerbe sadja. Zalagali smo se s tem in nestrpno čakali na odhod. Čakali smo na tisto črno lokomotivo, ki so jo ves čas premikali na razne ture. Končno nas je v vagonih le nekoliko streslo: lokomotivo so priključili k našemu vlaku. Dolg, zategel pisk nas je glasil in obenem prevzel, saj je bilo konec našega čakanja in nestrpnosti, kdaj bomo zagledali bele ljubljanske zidove.

Čprav pot od Zaloga do Ljubljane ni dolga, se nam je zdelo, da je vseeno minulo veliko časa preden smo prišli na cilj. Že so nas pozdravljale raztresene hišice predmestja, še nekaj trenutkov — glavni kolodvor Ljubljane!

Pesem, ki nam je prej kar vrela iz grla, je za trenutek zamrla v nekakšnem presenečenju ob pogledu na častni sprejem. Zadnji dan, ko smo se delali in potem ves čas med vožnjo domov, smo govorili ter si v mislih predstavljali, kako bo, ko se vrnemo v Ljubljano. Toda sedaj, ko smo to doživljali, nas je ganilo. Nismo pričakovali toliko priznanja, kolikor nam ga je izkazala Ljubljana ob sprejemu naše brigade, dasiravno smo vedeli, da je ponosna na nas. Čez čas pa smo zopet zavpili: "Huraaa" naši Ljubljanjani, ki nas je prav tako težko čakala, kakor mi njo!

Spomin

Mira Pucova

Hodili smo po Krasu, bil je maj, a vroče kakor poleti. Sonce se je neusmiljeno odbijalo od zdaj visoko, zdaj nizko zloženih kamnov, ki so vsepovsod obrobili bomo travo. Nikjer potoka, nikjer reke — samo plitve okrogle mlake, kjer Krasevci napajajo živino, in tudi iz mlak je toplo žarelo. V tej vročini je vonjala s posebnim razpoloženim, razkošnim vojnem temno rdeča kraška zemlja. Rodovi so jo negovali, z ljubeznijo znali grudo vrh grude in ograjevali njive z zidovi, da je ne bi odpihala strašna kraška burja. Sredi pustinje je ležala pred nami prekopana v globoke dišeče brazde, tu rdeča krpa, tam rdeča kapa, ležala je kamenju iztrgana, ovenčana z girlandami mladih, v špalirje pripetih trti med že odvelim sadnim drevjem. Izrabilen je bil vsak kosček rude, vsaka temnordeča drobtinica je dihal življenje in veselost, okoli pa so tožno molčali mrtvi kamniti griči, se dvigali v srebrenkastem valovanju in tam daleč prehajali v mračno gmoto Trnovske planote.

Naenkrat se je Rok ustavil in si obrisal potno čelo. Bine mu je položil roko na rame. Tako sta stala molče, prijatelj poleg prijatelja. Bine nikoli ne bo pozabil, kakšne je Rok tretji dan po veliki hajki nekje vrh Žgavca žvečil kos trde svinjske kože, žvečil, žvečil do onemoglosti in potem dal njemu. S tem kosom kože sta v lakoti zapečatila prijateljstvo bolj, kakor če bi si bila po indijansko kri izmenjala. Od tega je več kakor dve leti, a Rok je še zmerom tako mršav in skrušen na pogled, kakor bi tudi zdaj živel ob samih suhih kožah.

"Ali se spominjaš?" je napolnjen vprašal Rok Bina in pokazal s prstom proti daljnim temnelastim pobočjem. Odgovora ni bilo treba. Tišina je bila polna spominov, ki so kar sami odgovarjali na vprašanje. Rok je nagubal čelo, da si skoraj videl njegove misli: Mir je? Saj ni mogoče! Vsak čas bo počilo izza tiste skale! Strmel je tja, kjer so bili nekoč najhujši boji, proti Trnovem. Dolgo časa je gledal v tisto smer, kakor da se mu je nekaj odprlo. Naposled je rekel: "Zdaj sem se spomnil na Franceta!"

"Jaz tudi," je rekel Bine. "Kaj se je zgodilo z njim? Izgubili smo ga v hajki." "Ali ne veš? Takrat so na Vojskem četniki mučili mladega fanta. Privezali so ga na tisto drevo poleg cerkve — jezik so mu izrezali in iztaknili oči. Tako je kričal, da so se od groze vsi ljudje poskrili. Bojim se, da je bil France. Mlad, visok, v partizanski uniformi. Pozne-

je so ga naši odkopali z drugimi žrtvami vred, jaz pa nisem mogel zraven, da bi ugotovil, če je pravi. Mnogo sem jih že videl takih, ki so pred smrtjo padli Nemcem in četnikom v roke, nekatere sem celo fotografiral. Če bi bil France, pa ne bi prenesel. Ali še veš? Tako čeden fant je bil in tih. V zadnji uri pa je kričal! Vse tisto, kar so napravili iz njegovega obraza, da je kričal..."

"Torej ne veš za gotovo, če je bil on?"

"Ne vem. Rad sem ga imel. Bolje je, da ne vem."

Tišina nad Krasom. Nad golimi skalami, nad rdečo zemljo je preletel razjarjeno nebo samotni ptič in se izgubil kakor spomin na Franceta, ki je bil s Krasa doma.

Pozneje pa mi je Bine pravil:

Da, nekje s Krasa je bil France, najstarejši izmed petih otrok, očetu podobnih, ki je umrl v fašistični ječi. Zaradi te podobnosti ga je imela mati neznanu rada, kar preveč. Pa tudi France je bil navezan na njo. Kadar je govoril o materi, se mu je čisto posebna luč prižgala v očeh, ki so postale mehke in velike kakor pri majhnem otroku. Saj je bil pri svojih šestnajstih letih skoraj še otrok — otrok s puško na rami.

Ko bi bil dočkal svobodo in z nami vred vkorakal v Trst, bi ga bila prišla obiskati mati. Tedaj bi ju videl, kako se pod roko vodita po tržakihi ulicah, on visok kakor jelka, s šopom pokončnih rjavih kodrov na glavi, ki so ga delali še višjega, ona pa majhna, zelo drobna v svoji črni nedeljski obleki — do bri, z gubami prepreženi obraz bi ji sijal. Morda ga je prišla iskat v mesto, vpraševati po njem. Morda je dolgo blodila in čakala, da se bo naenkrat pojavil izza kakega vogala, kakor se je tistega jutra prikazal v gozdu pred menoj — z brzostrelko na rami, visok in smešno mlad.

Še zdaj dobro vem, kako je bilo. Vso noč smo bili na premiku, deset ur smo hodili. Zjutraj smo se ustavili v globoki zarezi med dvema gorama, v mladem, še golem bukovem gozdu. Tam je bil izvir — velika redkost za te kraje. V tanki, lesketajoči se črti je tekkel po dnu zareze. Ustavili smo se poleg vode. Ko smo si pogasili žejo, smo kar popadali po tleh. Ta ali oni je še vprašal: "Kdaj bomo jedli?" V globeli je žegorel ogenj, ki so ga bili na hitro zavarovali s kamni. Spet se nam je obetal tisti naš strašni neslani močnik. Vojaški položaj je bil nejasen, nekje izza Kobilce, proti Banjski planoti je pokalo. Mi pa smo ležali, kakor da nam to nič mar, ležali smo z dvignjenimi koleno, roke pod tilnikom in gledali skozi redko vejave v nebo, ki se je rumenilo v prvi zarji. Nemci zožujejo obroč okoli nas, kdo ve, če se ne bomo čez nekaj ur spet obrnili in marširali deset ur, dvanajst ur. Marširali bomo, marširali, od utrujenosti speč na nogah. Od nekdaj bo užgalo, borba bo, skušali se bomo prebiti. In spet neskončni marš...

Čezdalje manj besed je bilo med nami, postajale so tišje. Najbrže sem zadremal, a predramil sem se, ko se je po strmini zakotalil kamen in priletel v našo dobro staro mulo, ki je raztovorjena počivala ob izviru. Rok je poskočil in zavpil: "Kdo je to prekleto teslo?"

Krivec, ki je bil kamen sprožil, se je prikazal med bukvami. Bil je France. Napotili so ga k meni.

"Tovariš načelnik! Tukaj sem!"

"Opazili smo vsi, da si tukaj, strela! Toliko da nam nisi mu le ubil. Od kod?"

"Iz brigade. Po nalogu štaba."

"Bog se usmili, kakega dolgana so nam poslali! Pa menda ne misliš še rasti?"

"Ne, tovariš načelnik," je rekel zelo resno.

"Kadiš? Tu moja cigareta, a samo tri dime, prosim! Zadnja je."

Potegnil je prvi dim, počasi puhnil in previdno otresel pepel s cigarete. Ni se me upal prav pogledati. Bil je neroden, nekam telebanast na svojih dolgih nogah, mlad kakor mlado žrebe. Naenkrat se je nasmešnil in po deklško nagnil glavo na rame, v desnem licu se mu je napravila jamica. Spet je potegnil dim in rahlo zardel, ko me je

postrani pogledal. Po tretjem dimu mi je hotel vrniti cigareto. "Pokadi do konca! Boš ubogal? Smatraj to za direktivo!" Na ta ukaz se je zasmejal prišerno kakor otrok, ki še ne zna govoriti, ampak s smehom pove, da mu je dobro na svetu. Od tistega trenutka sem ga imel rad.

(Konec prihodnjič.)

Grška zgodbica

je denacifikacija v polnem teku. Najbolj je to opaziti v vseh avstrijskih zapoilih. Te so oblasti namreč docela izpraznile in jih tako dejansko denacificirale.

Razni mali oglasi

40 ACRES

BRICK TAVERN

ON CORNER
95th st. — at full section and busy highway. Across the street from Forest Preserves
LOW PRICE and GOOD TERMS
See
JAMES E. LOYE REALTY CO.
Since 1927
5001 W. 79th St.
"GOLFMOOR PARK"

10 Good Reasons Why You Should Buy Now for Investment or TO BUILD IN BEAUTIFUL

"GOLFMOOR - PARK"

on 79th St.
Two blocks west of Cicero Ave.
• Just Like a Park
• New Private Winding Streets
• New School
• Very Low Taxes
• Price Very Low
• Small Down Payment
• Several New Homes
• World's Largest Tucker Auto Plant
• All lots 10,000 sq ft & larger
• A Golf Course for 20 years
JAMES E. LOYE REALTY CO.
5001 W. 79th St.
Office in Clubhouse
"GOLFMOOR - PARK"

All ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpišite svoj list!

VAŽNO OBVEŠTILO

naročnikom dnevnika Prosvete

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane na vse enako, za člana ali nečlane \$8.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNRPJ. List Prosveta je naša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNRPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj nameriti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrži. države in Kanado \$8.00 Za Chicago in okolice je \$8.50

1 tednik in 6.50 1 tednik in 7.10

2 tednika in 12.00 2 tednika in 12.60

3 tednike in 18.00 3 tednike in 18.90

4 tednike in 24.00 4 tednike in 25.20

5 tednikov in 30.00 5 tednikov in 31.50

Za Evropo je \$11.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plačilo in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnina.

PROSVETA, SNRPJ, 2837 So. Lawrence Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošljim naročnino na list Prosveto vsote \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik

Star naročnik

Domov...

Anica Tomič

(Spomini iz Tomičeve brigade)

"Drugovi omladinci, ne zabovarite nas!" je odjeknil klic naših vodij med vpitje in petje, ki je gotovo prodrla celo do našega bivšega šotora, ki je ostal sedaj pust in prazen. Po njem so se sedaj podili mladi Bosančiki, ki so se še vprico nas stegli za konzervne škatle in papirčke... Vlak je brzel; nekaj časa nas je spremljala ob stari progi črna črta — začetek nove mladinske proge. "Poglejte, tu-le smo začeli z našimi uspehi!" se je oglašal nekdo v vagonu in pokazal na kretnico, kjer se jo mladinska proga odcepila od stare, po kateri smo pravkar brželi. "Pred dvema mesecema še ni bilo kaj videti. Le kupe zemlje smo nametavali na en trak delovnega objekta, kjer je moral zrasti nasip. Danes pa nam skoraj ne verjamejo, da smo v tako kratkem času toliko napravili." Nato je za nekaj časa potihnilo. Večina mladine se je naslonila na stene vagonov in se zadržala v široko ravan, kjer se je med polji vila mladinska proga, ki je že ušla našim očem.

Čez čas je zopet zavrnil pesem. Ni bila tako ubrana kakor takrat, ko smo korakali po Šamcu, kadar smo odhajali na delo. Peli smo razposajeno — brez

Veseli pa smo bili tudi vsled tega, ker bomo čez nekaj ur ponosno korakali po ljubljanskih ulicah.

Lokomotiva je zabrlizgala, koleso so zacvilila in že smo odhajali.

"Zdravooo! Ne zaboravite nas!" je odjeknil klic naših vodij med vpitje in petje, ki je gotovo prodrla celo do našega bivšega šotora, ki je ostal sedaj pust in prazen. Po njem so se sedaj podili mladi Bosančiki, ki so se še vprico nas stegli za konzervne škatle in papirčke... Vlak je brzel; nekaj časa nas je spremljala ob stari progi črna črta — začetek nove mladinske proge. "Poglejte, tu-le smo začeli z našimi uspehi!" se je oglašal nekdo v vagonu in pokazal na kretnico, kjer se jo mladinska proga odcepila od stare, po kateri smo pravkar brželi. "Pred dvema mesecema še ni bilo kaj videti. Le kupe zemlje smo nametavali na en trak delovnega objekta, kjer je moral zrasti nasip. Danes pa nam skoraj ne verjamejo, da smo v tako kratkem času toliko napravili." Nato je za nekaj časa potihnilo. Večina mladine se je naslonila na stene vagonov in se zadržala v široko ravan, kjer se je med polji vila mladinska proga, ki je že ušla našim očem.

Čez čas je zopet zavrnil pesem. Ni bila tako ubrana kakor takrat, ko smo korakali po Šamcu, kadar smo odhajali na delo. Peli smo razposajeno — brez

skrbno. Zbledela je že slika slovesa od trde bosanske zemlje, naše misli so bile že doma, pri sorodnikih in znancih v naši ožji domovini, pri naših mogočnih gorah.

"Oh, kako je dolga, dolga pot!"... Pesem nas je še bolj prevzela in zdelo se nam je, da vlak vse prepočasi vozi v noč proti domu. V Vrpolju smo presedli na drug vlak. V vagonih smo si uredili ležišča; tedaj smo še brezskrbneje zaspali. Ne spominjam se, da bi bil kdaj v brigadi tak direktor, kot je bil to noč v vlaku. Vrskanje, petje, govorjenje in kričanje, vse navzkrižem. Toda to ni trajalo dolgo. Po večini smo v kratkem zaspali. Med tem pa so mimo nas hiteli temni obrisi slavonskih hišic, ki so raztresene sredi prostrane ravni. Med njimi pa kipijo proti nebu mogočni, vitki topoli.

Prebudili smo se na zagrebškem kolodvoru. "Ali bo kmalu Slavonski Brod?" se je zaspasno oglašalo iz kota. "No, zate Ančka, pa vemo, da si odlično spala. Hoteli smo vas zaspance s petjem predramiti, pa smo vas le uspavali," se je zasmejal Lado in pokazal v kot na tovarniško. "Poglejte jo, še zdaj nič ne vidi!" Živa kopica se je pokrila z dekami še čez glavo in — zasmrčala...

Zalog, potem Ljubljana... Nihče ni več spal. Po večkrat smo čitali časopis, da nas Ljubljana pričakuje ob 18.30. V Za-